

Gabriel H. DECUBLE

# Înapoi la Jurnalul de la Păltiniș



**T**rebuie să fi fost în iunie 1985, pe când abia împlinisem 17 ani, iar la Zilele Culturii Călinesciene, organizate an de an la Onești, invitații de onoare erau, de această dată, Andrei Pleșu și Gabriel Liiceanu. *Jurnalul de la Păltiniș* era pe piață de aproape doi ani și iscase, în mediile intelectuale din România, suficiente dezbateri private – cele publice erau confiscate, pe atunci, de aparatul de stat –, încît să aibă deja o rezonanță masivă la cititori. Printre aceștia mă număram și eu, și este inutil să precizez ce capital imens de simpatie aveau cei doi protagoniști ai acestei cărți pe care am numit-o cîndva „cu adevărat formatoare”.

Le-am însoțit celor doi îndeaproape pașii – relaxați, dar fermi –, provocîndu-le opintiri doar prin întrebările mele agasante, de adolescent halucinat de cultură, care nu înțelegea încă mare lucru. Nu m-am lăsat pînă nu le-am smuls și un autograf pe un exemplar care nici măcar nu era al meu, căci eu – pe atunci mi-erau prietenă nevoia și grijile surate – citeam doar cărți împrumutate de la bibliotecă, de la prieteni, de prin cunoscuți. (Numai eu știu cum am reușit să maschez cota cu degetul mare, întinzînd exemplarul la semnat și totuși nedîndu-l din mînă.)

Aș fi putut rămîne la această mică izbîndă de provincial, dar nu se făcea, iar a ridică ștacheta însemna, în primul rînd, să acumulez și mai mult, să mă deschid – dar nu oricum – față de universul cărții. Puneam în practică, fără să știu încă, ceea ce Noica numea, cu un paradox, *die sich erschließende*

pentru că, în data de „4.IX.986”, mi-a răs-puns, dîndu-mi astfel un cec în... gri, în sensul că, la normele de lectură și de igienă intelectuală pe care mi le trasa („Citește organizat; de pildă cultura greacă în întregime, chiar dacă pe deasupra, deocamdată. (...) Caută să faci față bine la Facultate. Tot ce faci acolo te poate instrui, dacă trimiți lucrurile la izvoare. Disciplinează-ți ziua și lucrează cu continuitate. Nu e bun decît ceea ce se leagă și se înlănțuie.”), nu uita să adauge prea austeră clauză: „Pe viitor nu-ți mai scriu decît dacă mă ascuți. De ai alte căi, mai bune, atunci uită-mă.”

Nu l-am uitat nicicum, nu voiam să-l uit, doar că istoria are meandrele ei, iar cum, pe atunci, după admiterea la facultate urma automat stagiul militar de nouă luni – „termen redus” –, sfaturile lui Noica se dovedeau a fi greu de pus în aplicare. Nu insist aici pe volumele din Platon care mi-au fost confiscate de lt.-maj. Chițac, dar trebuie să amintesc i-mensa frustrare pe care o resimțeam, nefiind lăsat să fac ceea ce îmi doream mai mult. Cînd, exasperat, i-am împărtășit lui Noica această frustrare, reacția sa a venit ca o terapie prin șoc. Nici măcar nu mai era o scrisoare, ci o carte poștală cu o reproducere a hotelului Cindrel pe avers, datată „27.III.987”: „Trebuie să-ți mărturisesc că nu am timp să mă ocup decît de tinerii plasați pe o orbită culturală. (...) Nu e cazul d-tale încă. Îți doresc să reușești și sînt convins că vei reuși.”

Lunile au trecut, despiritualizantul ser-



pusem să bîngui în limba lui Hölderlin, în limba lui Heraclit... (Memoria afectivă e precum șarpele Typhon – cu cît te zbați să recuperezi mai mult din ea, cu atît de sugrumă mai tare, întru laocoonică amuțire.) Realizam cît se poate de clar că timpul îmi fusese potrivit, dar nu mă puteam legăna la nesfîrșit în lamentare. Soluția nu era decît una singură: înapoi de unde plecasem, înapoi la... *Jurnalul de la Păltiniș!*

Peste ani, aveam să absolv trei lecturi ale cărții și ar fi un clișeu să spun că, de fiecare dată, descopeream ceva nou. Cel mai important este că *Jurnalul* îmi dădea „restul de Noica” pe care capriciile destinului mi-l refuzaseră. Era altceva decît Noica, autorul din *Șase maladii ale spiritului contemporan* sau din *Scrisori despre logica lui Hermes*. Era partea pulsîndă, foarte omenească a acestei personalități care a putut fascina, prin exemplul personal, mii de tineri din România a-celor ani și nu am nici o îndoială cînd afirm că *Jurnalul de la Păltiniș* a fost cartea deceniului 9.

**E**xistă rațiuni obiective pentru care lucrurile stau așa. Un gen literar propriu, filozofia nu-și poate adjuceca – ea poate fi versificată, ca la Parmenide, poate fi dialogată, ca la Platon, poate lua forma solilocviului sau a confesiunii, a tratatului, a aforismului, poate fi *Begriffsdichtung* („poezie conceptuală”), cum o numește Nietzsche, dar e clar că, în era informației, ea va căuta formele cele mai directe și eficiente. Pentru România deceniului 9, *Jurnalul* a fost cea mai potrivită formă de diseminare a ideilor înalte, decantarea perfectă a discursului filozofic elaborat în filozofie trăită pe viu.

*In conspectu vivamus* – zice Seneca într-o scrisoare către Lucilius, care-i ceruse să-i divulge ce face zi de zi, de dimineața pînă seara: într-adevăr, trăim în văzul tuturor, că vrem sau nu vrem, și cel mai tîrziu, ochiului lui Dumnezeu nu i se poate ascunde nimic. Iar a pune ideile în spațiul și timpul plămădirii lor, a le lăsa în rostirea simplă, neornată, în oralitatea imediată, a nu le înstrăina înspre excesul de îngrijire al pompei – în mod necesar funebră – este o formă de sinceritate eminentă filozofică, pe care Gabriel Liiceanu a înțeles să o ofere societății românești, inclusiv ca model de gîndire liberă și de respirație curată. El refăcea, astfel, prin *Jurnal* – dar și prin *Epistolar*, ulterior – un întreg parcurs umanist și trimitea cultura română la izvoarele vremelnice uitate, la marea tradiție europeană, redîndu-i, în fine, sensul.

## Nu am nici o îndoială cînd afirm că Jurnalul de la Păltiniș a fost cartea deceniului 9.

*Einschließung* – „închiderea care se deschide”. Era o sintagmă care ar putea defini cartea în general, cartea bună – ce necuprindere între două coperte! –, și care-i smulsese lui Alexandru Dragomir, fostului elev al lui Heidegger, cîteva obiecții șarjate, dar inoportune.

Știa Noica prea bine și pe propria-i piele „vasăzică” acestor cuvinte: verbul *einschließen* înseamnă, printre altele, și „a întemnița”, iar biografia sa este una dintre mărturiile cele mai grăitoare pentru puterea spiritului de a transforma înfrîngerea în victorie și răul în bine. Nu doar în *Jurnalul de la Păltiniș* („de istorie nu trebuie să vă plîngeți niciodată, chiar cînd este ingrată”), ci în multe alte scrieri, Noica a pledat pentru un stoicism care, în contextul privațiunilor la care era supusă populația din România acelor ani, nu putea fi decît greșit înțeles. Arătînd virtuțile constrîngerilor de orice fel și celebrînd, de exemplu în zona poeziei, rima finală ca pe o „cununie” între două cuvinte, filozoful de la Păltiniș era în răspăr cu expectațiile de modernizare mimetică (cultură = consum) pe care le nutreau, pe atunci, cei mai mulți dintre intelectualii noștri.

**E**u, unul, eram oricum prea tînăr și prea exaltat pentru a-mi putea reprezenta o vivisecțiune în corpul propriei inerții, al propriei trîndăveli, al propriei reverii. Ca tinerii de azi, voiam totul de-a gata, repede, fără efort. Aveam, se-nțelege, ca orice adolescent, trăiri acute – țîn minte exact porii care îmi dădeau îngrijorări similaceice, după cum țîn minte la fel de bine cum alungam aceste îngrijorări: în reclusiune, citînd, însă cumva... la întîmplare.

Probabil pentru a arde etapele, m-am simțit „chemat” să-i scriu direct filozofului, proiectîndu-mă astfel cu de la sine putere între cele „cîteva sute” de intelectuali care vor forma cîndva elita. Automăgulitoarea întreprindere nici că putea fi mai simplă. La destinatar scriam sec: „Constantin Noica, Păltiniș”, scrisorile ajungeau, iar conținutul... trebuie să-l fi mișcat întrucitva pe adresant,

viciu militar s-a sfîrșit și el, iar eu încercam să mă regăsesc. Ajunsesem la facultate, eram în semestrul întîi și, în sfîrșit, puteam înfăptui sistematic sfaturile lui Noica. Mă transferasem de la franceză avansată la germană începători, tocmai pentru a putea face primii pași în învățarea acestei limbi, pe care, pentru a o împlînzii cu totul, am transformat-o, o vreme, din mijloc în scop. Pentru *small Latin, less Greek* aveam cursuri obligatorii, respectiv facultative, dar mai tocmissim și cîteva profesori în privat. Și cînd mă pregăteam să reinnod firul cu maestrul, a căzut ca un trăsnet știrea morții sale... Abia ce mă îndreptam spre prima sesiune din viață, abia ce îmi rînduisem lecturile, abia ce înce-

